

Διαπιστώσεις, προβληματισμοί και προτάσεις
των Τμημάτων Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδας, και του
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

σχετικά με «Το νέο πλαίσιο για την προσχολική αγωγή των παιδιών 0-4 στην Ελλάδα» και τις Διατάξεις του Σχέδιου Νόμου για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς – Πρόγραμμα «Κυψέλη»: Σύνοψη

Παρά το γεγονός ότι αναγνωρίζεται στο «Νέο πλαίσιο για την προσχολική αγωγή των παιδιών 0-4 στην Ελλάδα» και στο Σχέδιο Νόμου η κίνηση της Ελληνικής Πολιτείας να δώσει έμφαση στην σπουδαιότητα και στη βελτίωση της προσχολικής αγωγής και φροντίδας, η ανάγνωσή του εγείρει προβληματισμούς σε πολλαπλά επίπεδα. Η παρούσα σύνοψη σκιαγραφεί τους προβληματισμούς αυτούς, οι οποίοι αναλύονται εκτενέστερα στην Απόφαση της 17^{ης} Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Παν/μίου Δυτ. Αττικής (2/9/2021) σχετικά με «Το νέο πλαίσιο για την προσχολική αγωγή των παιδιών 0-4 στην Ελλάδα» και τις Διατάξεις του Σχέδιου Νόμου για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς – Πρόγραμμα «Κυψέλη»¹, η οποία αναρτήθηκε και κατά τη δημόσια διαβούλευση του σχεδίου νόμου².

Διαπιστώσεις και προβληματισμοί

Οι σημαντικότερες από τις διαπιστώσεις και οι προβληματισμοί που αναδεικνύονται από την μελέτη του προτεινόμενου νέου πλαισίου για την προσχολική αγωγή (παιδαγωγικό πρόγραμμα «Κυψέλη» και άλλες προτάσεις) καθώς και τις διατάξεις του σχεδίου νόμου για την αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών σε βρεφικούς, παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς, συνοψίζονται επιγραμματικά στα ακόλουθα σημεία:

1. Ενώ διεθνώς αναγνωρίζεται η *σπουδαιότητα της διερεύνησης και της υιοθέτησης των προοπτικών όλων των ενδιαφερομένων* για την (ανα)διαμόρφωση πολιτικών και προγραμμάτων, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των χρηστών τους, στα πλαίσια της εν λόγω προσπάθειας έχει υιοθετηθεί μια «εξωτερική προοπτική» (outside perspective) ενώ αγνοούνται ή/και παραγκωνίζονται οι φωνές των ακαδημαϊκών

¹ <https://ecec.uniwa.gr/announcements/apofasi-tis-17is-ektaktis-genikis-syneleysis-2-9-2021-toy-tmimatos-agogis-frontidas-stin-proimi-paidiki-ilikia-tafppi-toy-panepistimioy-dytikis-attikis-me-thema-diapistoseis-kai-provlimati/>

² <http://www.opengov.gr/minlab/?p=5385#comments>

των Τμημάτων Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία, των παιδαγωγών προσχολικής αγωγής και φροντίδας, των γονέων και των παιδιών.

2. Οποιαδήποτε πολιτική που χαρακτηρίζεται από έξυπνο σχεδιασμό (ΟΟΣΑ, 2017) ξεκινάει και στηρίζεται στα αποτελέσματα της ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης (situation analysis). Εν τούτοις, η εν λόγω προσπάθεια χαρακτηρίζεται από απουσία συστηματικής επιστημονικής έρευνας του πεδίου για τη λήψη τεκμηριωμένων βάσει κριτηρίων αποφάσεων, καθώς και από απουσία σχετικής και επίκαιρης επιστημονικής τεκμηρίωσης ως προς το παιδαγωγικό έργο που συντελείται στους παιδικούς σταθμούς. Ιδιαίτερος δε, δεν έχει ληφθεί υπόψη καθόλου το πλούσιο ερευνητικό έργο που έχει συντελεστεί από Έλληνες ερευνητές στο χώρο της προσχολικής αγωγής. Εν γένει, φαίνεται πως δεν αναγνωρίζεται το υφιστάμενο πλαίσιο λειτουργίας των δομών προσχολικής αγωγής έτσι ώστε το προτεινόμενο νέο πλαίσιο λειτουργίας να προσθέσει, ανανεώσει ή τροποποιήσει όπου κρίνεται απαραίτητο και χρήσιμο. Συνάμα, όχι μόνο δεν έχει αναλυθεί η κατάσταση σε τοπικό επίπεδο, αλλά παραβλέπονται ευρωπαϊκά δεδομένα και συστάσεις για τη διασφάλιση της ποιοτικής λειτουργίας της προσχολικής αγωγής και φροντίδας. Τέλος, δεν διαφαίνεται καμία προσπάθεια αναθεώρησης των ήδη υφιστάμενων κανονισμών λειτουργίας, που δύνανται να διασφαλίσουν την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

3. Ενώ διεθνώς αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα του να προχωρήσουμε προς μια συμφωνία και αμοιβαία κατανόηση των εννοιών και της ορολογίας που αφορούν στην θεωρία και την πρακτική της προσχολικής αγωγής και φροντίδας, το παρόν κείμενο κινείται προς την αντίθετη κατεύθυνση και δημιουργεί σύγχυση αναφορικά με τη χρήση και το περιεχόμενο των όρων προσχολική αγωγή, «λειτουργική» φροντίδα και ποιότητα προσχολικής αγωγής.

4. Διεθνώς αναγνωρίζεται η σπουδαιότητα υιοθέτησης προγραμμάτων και παιδαγωγικών προσεγγίσεων, οι οποίες διέπονται από θεωρίες όπως η νέα κοινωνιολογία για την παιδική ηλικία (new sociology of childhood), από θεωρίες οι οποίες αναγνωρίζουν τη σημασία της ολιστικής προσέγγισης στην ανάπτυξη του παιδιού (π.χ. The Whole Child Approach) και της σπουδαιότητας ενοποιημένων συστημάτων (Integrated Systems, Caring and Learning Together, UNESCO 2010) και από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού. Παρά ταύτα το εν λόγω κείμενο προωθεί τον κατακερματισμό σε διάφορα επίπεδα: α) μεταξύ εκπαίδευσης και φροντίδας, β) μεταξύ τομέων ανάπτυξης, γ) μεταξύ ηλικιακών ομάδων, δ) μεταξύ φορέων και προγραμμάτων (π.χ. παιδικός σταθμός, νηπιαγωγείο, δημοτικό). Συνάμα, παρά το αναγνωρισμένο δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνει αποφάσεις και να ασκεί επιδράσεις στις εμπειρίες που το αφορούν, όχι μόνο δεν έχει ληφθεί υπόψη η φωνή των παιδιών, αλλά ταυτόχρονα δεν αναγνωρίζεται και δεν προωθείται ο ρόλος του παιδιού ως συνδιαμορφωτής του προγράμματος. Αντίθετα, προωθείται μια αναχρονιστική αντίληψη για το παιδαγωγικό πρόγραμμα και προτείνεται η υιοθέτηση ενός προγράμματος το οποίο απέχει της σύγχρονης και ιδιαίτερα της ελληνικής πραγματικότητας και παρουσιάζει κενά ως προς τις παιδαγωγικές αρχές και τη φιλοσοφία που το διέπουν.

5. Παρά το γεγονός ότι το νέο πλαίσιο αποσκοπεί στο να εισαγάγει θεσμούς και πρακτικές, οι οποίοι/ες, σε περίπτωση σωστής εφαρμογής, ενδέχεται να είναι ωφέλιμες για το πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας, εν τούτοις δεν είναι σαφές πως θα εφαρμοστούν στην πράξη. Συγκεκριμένα, υπάρχει ασάφεια αναφορικά με τον ρόλο των «μεντόρων» και το Εθνικό Συμβούλιο Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης. Ομιγλώδης είναι και η αναφορά σε θέματα διακυβέρνησης και χρηματοδότησης, καθώς και σε θέματα που αφορούν την κατάρτιση των παιδαγωγών. Τέλος, διακρίνεται αποσιώπηση του τρόπου αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων.

Προτάσεις

Βάσει των παραπάνω προβληματισμών και προκειμένου να μην καταλήξει η εν λόγω προσπάθεια σε μια απόπειρα χωρίς ουσιαστικό λειτουργικό αντίκρισμα, αφού θα θεωρείται μη κατάλληλο προς τις ανάγκες πρωτίστως των παιδιών αλλά και όλων όσων συμμετέχουν στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής, προτείνεται:

1. Να αναβληθεί η πιλοτική εφαρμογή του νέου πλαισίου
2. Πριν από οποιαδήποτε προσπάθεια να διεξαχθεί ενδεδειγμένη ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης, σε ερευνητικό επίπεδο, με την εμπλοκή όλων των ενδιαφερόμενων και να αξιοποιηθεί αποτελεσματικά το υφιστάμενο ερευνητικό και μελετητικό έργο που αφορά το πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας στην Ελλάδα.
3. Να υιοθετηθούν διαφανείς διαδικασίες συγκρότησης της ομάδας έργου, η οποία θα πρέπει να αποτελείται από εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό στο πεδίο της προσχολικής αγωγής και φροντίδας.
4. Οποιαδήποτε προσπάθεια να αποσκοπεί στην επίλυση ήδη γνωστών προβλημάτων και ζητημάτων που αφορούν την προσχολική αγωγή και φροντίδα, όπως έχουν αναδειχθεί από Έλληνες ερευνητές.
5. Κατόπιν ενδεδειγμένης έρευνας να δημιουργηθούν παιδαγωγικά προγράμματα επιμόρφωσης και διαρκούς εκπαίδευσης, μέσω των οποίων θα υποστηριχθούν οι παιδαγωγοί στο έργο τους και θα επιτρέπουν την ευελιξία που χρειάζεται ώστε το πρόγραμμα να είναι αναδύομενο και να στηρίζεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.
6. Να κληθούν σε διάλογο όλοι οι ενδιαφερόμενοι προκειμένου να επιτευχθεί αμοιβαία κατανόηση αναφορικά με την ορολογία και τους σκοπούς και στόχους των προσχολικών προγραμμάτων, αναφορικά με τον τρόπο θέασης του παιδιού του σήμερα, καθώς και με τον τρόπο που εννοιολογείται η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.
7. Να ληφθούν υπόψη σοβαρά οι ιδιαίτερες συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας, να εκτιμηθούν οι ανάγκες των παιδαγωγών που εργάζονται σε παιδικούς σταθμούς, και να τεθεί σε εφαρμογή εθνικό πρόγραμμα συνεχούς κατάρτισης τους σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση ή με όποιον άλλο φορέα λειτουργήσει συντονιστικά προς αυτή την κατεύθυνση.
8. Να επιλυθεί, επ' ευκαιρία του νόμου και μέσω του νόμου, το ζήτημα του αποκλεισμού των αποφοίτων των πανεπιστημιακών Τμημάτων Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία σε

διαγωνισμούς που προκηρύσσονται, και το οποίο έχει προκύψει εξαιτίας κενών στην σχετική πρόσφατη νομοθεσία με την μετεξέλιξη των τμημάτων αυτών.

9. Κινούμενοι στο ίδιο πλαίσιο να επαναπροσδιοριστεί το πλαίσιο της ενιαίας προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης στον ελληνικό χώρο με γνώμονα το συμφέρον του παιδιού, των τρεχουσών εξελίξεων στον διεθνή χώρο που κινούνται προς αυτή την κατεύθυνση, που φέρουν και την επιστημονική τεκμηρίωση. Ένας τέτοιος επαναπροσδιορισμός απαιτεί τη συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας για τη γεφύρωση θεσμών και διαδικασιών που θα διασφαλίζουν τη συνέχεια των εμπειριών που αποκτούν τα μικρά παιδιά στα προσχολικά πλαίσια και οι οποίες τεκμηριωμένα διευκολύνουν, σε πρώτη φάση, την ομαλή μετάβαση στο νηπιαγωγείο και μετέπειτα στο Δημοτικό σχολείο και, στη συνέχεια, την μείωση των ανισοτήτων, της ανομοιογένειας και των μαθησιακών προβλημάτων και σχολικής διαρροής.

Το παρόν κείμενο διαπιστώσεων, προβληματισμών, και προτάσεων αποτελεί κοινή απόφαση των μελών του Ακαδημαϊκού Προσωπικού των Τμημάτων Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία (ΤΑΦΠΠΗ) του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδας, και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και εξουσιοδοτείται ο Πρόεδρος του Τμήματος Αγωγής & Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για τον περαιτέρω διαμοιρασμό του και ενημέρωση όλων των αρμόδιων φορέων.

Κωνσταντίνος Πετρογιάννης
Καθηγητής
Πρόεδρος ΤΑΦΠΠΗ
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Βασίλειος Γραμματικόπουλος
Καθηγητής
Πρόεδρος ΤΑΦΠΠΗ
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας

Ελένη Αρετούλη
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πρόεδρος ΤΑΦΠΠΗ
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων